
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

כבוד האדם במבט משווה - 62471

תאריך עדכון אחרון 15-08-2019

2 HU Credits:

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס:

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: אנגלית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דורון שולצינר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: doron.shultziner@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: רביעי, 12:00-13:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

קורס זה בוחן את המשמעויות והשימושים במושג 'כבוד האדם' בשיח המשפטי דרך בחינה משווה של הנושא. נתחיל את הקורס בזיהוי המקורות האינטלקטואלים של מושג כבוד האדם ובמיפוי משמעויותיו. נבחן גישות והתפתחויות בשימושים בכבוד האדם במחצית השנייה של המאה העשרים במסמכים לאומיים ובין-לאומיים. נלמד את העקרונות של ניסוח סעיפי חוקים וחוקות וניישמם בהקשר של מושג כבוד האדם. נלמד גישה פסיכולוגית להבנת משמעותו של כבוד האדם והבנת הפרותיו של כבוד האדם כהפחתת הערכה העצמית (esteem-self) של האדם. דגש מיוחד יינתן למשמעויות והשימושים של כבוד האדם בישראל לאחר שהוגדר כזכות חוקתית, ולהשלכות החוקתיות, הפרשניות, והפוליטיות של מהלך זה. בחלקו האחרון של הקורס נבחן את השימושים המשפטיים של כבוד האדם בהקשרים של בארגונים בטחוניים (צה"ל, משטרה, בתי סוהר) וגם בהקשרים של ביואתיקה ובאתיקה רפואית.

מטרות הקורס:

להכיר ולהבין את השימושים והמשמעויות השונים של מושג כבוד האדם בשיח המשפטי.
ללמוד לנתח שימושים משפטיים שונים באופן מורכב וביקורתי.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להכיר את ההיסטוריה וההתפתחות של מושג כבוד האדם.
2. להכיר ולזהות שימושים ומשמעויות שונים של כבוד האדם.
3. להכיר גישות שונות למושג כבוד האדם.
4. להכיר תחומים שונים בהם מיישמים את המושג.
5. לדעת לנתח בצורה מורכבת וביקורתית את מושג כבוד האדם בפסיקות ובכלים משפטיים.
6. לדעת לנסח סעיפי חוקות הכוללים את מושג כבוד האדם.

דרישות נוכחות (%):

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות פרונטליות ודיוני כיתה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מקורות אינטלקטואלים של כבוד האדם; השימושים והמשמעויות של כבוד האדם
2. כבוד האדם במסמכים לאומיים ובין-לאומיים
3. כבוד האדם בחוקות
4. כבוד האדם ופרשנות בפסיקה
5. גישה פסיכולוגית לכבוד האדם
6. כבוד האדם בישראל – סוגיות חוקתיות, פרשניות, ופוליטיות
7. כבוד האדם בארגונים בטחוניים
8. כבוד האדם בביואתיקה ובאתיקה רפואית

MEETING 1 (CLASSES 1-2): HISTORICAL & INTELLECTUAL ORIGINS; FUNCTIONS AND MEANINGS OF HUMAN DIGNITY

Class Reading:

McCrudden, Christopher. 2008. *Human Dignity and Judicial Interpretation of Human Rights*. *European Journal of International Law*, 19(4). Pages 656-663.

Additional recommended reading:

Shultziner, Doron. 2003. *Human Dignity – Functions and Meanings*. *Global Jurist Topics*, 3(3), Pages 1-18.

Arieli, Yehoshua. 2002. *On the Necessary and Sufficient Conditions for the Emergence of the Dignity of Man and His Rights*. In *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International.

Schachter, Oscar. 1983. *Human Dignity as a Normative Concept*. *American Journal of International Law* 77(4): 848-854.

Cohn, H. Haim. 1983. *On the Meaning of Human Dignity*. *Israel YearBook on Human Rights* 13: 226-251.

Spiegelberg, Herbert. 1970. *Human Dignity: A Challenge to Contemporary Philosophy*. In *Human Dignity: This Century and the Next*, edited by R. Gotesky and E. Laszlo. New York: Gordon and Breach.

MEETING 2 (CLASSES 3-4): HUMAN DIGNITY IN INTERNATIONAL INSTRUMENTS; DIGNITY IN NATIONAL CONSTITUTIONS (and class exercise)

Class Reading:

Heath, Benton J. (2013) *Mapping Expansive Uses of Human Dignity in International Criminal Law*. In Vöneky S., Beylage-Haarmann B., Höfelmeier A., Hübler AK. (eds) *Ethics and Law - The Ethicalization of Law*. Berlin, Heidelberg: Springer.

Raz, Joseph. 1979. *The Rule of Law and its Virtue*. In *The authority of law: Essays on law and morality*. Oxford: Oxford University Press.

Shultziner, Doron and Guy Carmi. 2014. *Human Dignity in National Constitutions: Promises and Dangers*. *American Journal of Comparative Law* 62: 461-490.

Additional recommended reading:

- Kamir, Orit. 2002. *Honor and Dignity Cultures: The Case of Kavod and Kvod Ha Adam in Israeli Society and Law*. In *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International. Pages 238-245.

Dicke, Klaus. 2002. *The Founding Function of Human Dignity in the Universal Declaration of Human Rights*. In *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International. Pages 114-119.

Abdul, A. S. 1979. *Human Rights in Islamic Perspectives*. In A. Pollis & P. Schwab (Eds.), *Human rights: cultural and ideological perspectives*. New York: Praeger.

- Donnelly, Jack. 1982. *Human Rights and Human Dignity: An Analytic Critique of Non*

Western Conceptions of Human Rights. American Political Science Review 76(2): 303-16.

Howard, Rhoda and Jack Donnelly. 1986. Human Dignity, Human Rights and Political Regimes. American Political Science Review 80(3), September.

Zhang, Qianfan F. 2007. Human Dignity in Classical Chinese Philosophy: Reinterpreting Mohism. Journal of Chinese Philosophy, 34(2), 239-255.

Pitt-Rivers, Julian. 1966. Honour and Social Status. In Honour and Shame: The Values of Mediterranean Society, ed. J. G. Péristiany. Chicago: University of Chicago Press.

MEETING 3 (CLASSES 5-6): HUMAN DIGNITY IN LEGAL INTERPRETATION AND JUDICIAL DECISIONS

Class Reading:

McCrudden, Christopher. 2008. Human Dignity and Judicial Interpretation of Human Rights. European Journal of International Law, 19(4). Pages 680-694, 697-724.

Shultziner, Doron. 2017. Cardozo Journal of International & Comparative Law 25.

Additional recommended reading:

Wexler, D. B. 2008. Two Decades of Therapeutic Jurisprudence. Touro Law Review 24: 17-29.

Bay, Christian. 1982. Self-Respect as a Human Right: Thoughts on the Dialectics of Wants and Needs in the Struggle for Human Community Source. Human Rights Quarterly 4(1): 53-75.

MEETING 4 (CLASSES 7-8): A PSYCHOLOGICAL APPROACH TO HUMAN DIGNITY

Class Reading:

Weisstub, David. 2002. Honor, Dignity and the Framing of Multiculturalist Values. In The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International. Pages 273-279.

Shultziner, Doron and Rabinovici, Itai. 2012. Human Dignity, Self-Worth, and Humiliation: A Comparative Legal-Psychological Approach. Psychology, Public Policy and Law 18(1): 105-143.

Additional Recommended readings:

Statman, Daniel. 2002. Humiliation, Dignity and Self-Respect. In The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International.

MEETING 5 (CLASSES 11-12): HUMAN DIGNITY IN SECURITY INSTITUTIONS

Class Reading:

Singer, Richard G. 1972. Privacy, Autonomy, and Dignity in the Prison: A Preliminary Inquiry Concerning Constitutional Aspects of the Degradation Process in our Prisons. Buffalo Law Review 21, Pages 669-671, 684-685, 693-710.

Ar'el, Rachela and Doron Shultziner. 2017. Human Dignity and the Prison System.

In Human Dignity, Human Rights and Criminal Law in Israel and Germany, eds.
Mordechai Kremnitzer and Eric Hilgendorf.

MEETING 6 (CLASSES 10-11): HUMAN DIGNITY IN ISRAEL: CONSTITUTIONAL,
POLITICAL, AND INTERPRETATIVE ISSUES

Class Reading:

- Kretzmer, David. 2002. *Human Dignity in Israeli Jurisprudence*. In *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International. Pages 161-175.
- Brest, Paul. 1980. "Accommodation of the Majoritarianism and Rights of Human Dignity." *Southern California Law Review* 53: Pages 761-764.

Additional recommended readings:

- Shultziner, Doron. (2006). *A Jewish Conception of Human Dignity: Philosophy and its Ethical Implications for Israeli Supreme Court Decisions*. *Journal of Religious Ethics*, 34(4): 672-680.

MEETING 7 (CLASSES 11-12): HUMAN DIGNITY IN MEDICAL ETHICS; CONCLUSIONS

Barilan, Yechiel. 2012. *Human Dignity, Human Rights, and Responsibility*. MIT Press. pp. 104-122.

- Annas, G. J., Andrews, L. B., & Isasi, R. M. 2002. *Protecting the endangered human: toward an international treaty prohibiting cloning and inheritable alterations*. *American Journal of Law & Medicine*, 28(2-3): 151-178.

Macklin, Ruth. 2003. *Dignity is a useless concept*. *British Medical Journal* 327(7429): 1419-1420.

- Pinker, Steven. "The Stupidity of Dignity: Conservative bioethics' latest, most -dangerous ploy" *New Republic* 28 May 2008. <http://www.tnr.com/article/the-stupidity-dignity-law-on-human-cloning>

Further recommended readings:

- Luban, D. 2004. *A Theory of Crimes Against Humanity*. *Yale Journal of International Law*, 29: Pages 109-116.

חומר לקריאה נוספת:

קריאה נוספת מומלצת:

אלון, מנחם. 1995. "כבוד האדם וחירותו במורשת ישראל." בתוך כבוד האדם וחירותו במורשת ישראל. חוג בית הנשיא לתנ"ך ומקורות ישראל. ירושלים: המדפיס הממשלתי.

אלוני, שולמית. 1998. "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו." בתוך חמישים לארבעים ושמונה, ע. אופיר (עורך). הקיבוץ המאוחד.

בקרמן, צבי ומרק סילברמן. 2000. "כבוד האדם והחינוך אליו: לקראת תרבות של אדיבות." בתוך

כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל, א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

בקשי-דורון, אליהו. 2000. "כבוד האדם כי נברא בצלם אלוהים". בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל. א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, עמותת סיכוי.

ברק, אהרן. 1993א. פרשנות במשפט: פרשנות החקיקה (כרך ב). ירושלים: נבו. [פרק שישי].

ברק, אהרן. 1994. פרשנות במשפט: פרשנות חוקתית (כרך ג). ירושלים: נבו.

גולדברג, הרווי. 2000. "כבוד האדם בראי האנתרופולוגיה" בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל. א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

דלה מירנדולה, גובני פיקו. 1990. נאום על כבוד האדם. ירושלים: הוצאת כרמל.

היינמן, י. 1962. "כבוד ה'". אנציקלופדיה מקראית ד'.

הס, עמירה. 2000. "כבוד האדם בין ישראלים ופלסטינים - עבר ועתיד". בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל, א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

הראבן, אלוף. 2000. "כבוד האדם בישראל: התיתכן תמורה?" בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל, א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

הראבן, אלוף. 2003. האומנם מדינת כבוד האדם? ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

הרוי, זאב. 1999. "המונח המקראי 'כבוד' ב'אתיקה' לשפינוזה". עיון 48.

זילברמן, יפרח. 2000. "כבוד האדם בחברה הפלסטינית כביטוי של מבנה-על אידיאולוגי ותרבותי". בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל. א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, עמותת סיכוי.

כהן, חיים. 1993. "ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטיה עיונים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו". הפרקליט: ספר היובל.

מנצור, עטאללה. 2000. "כבוד האדם הערבי בישראל". בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל, א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

עמית, יאירה. 1995. "כבוד האדם במקרא". בתוך כבוד האדם וחירותו במורשת ישראל. חוג בית הנשיא לתנ"ך ולמקורות ישראל. ירושלים: המדפיס הממשלתי.

פישר, שלמה. 2000. "האמנה החברתית וכבוד האדם". בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל. א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

קרמניצר, מרדכי. 2000. "כבוד האדם במשמעותו ה"גרעינית" והערות נוספות". בתוך כבוד האדם או

השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל. א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

קרפ, יהודית. 1995. "מקצת שאלות על כבוד האדם לפי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו." משפטים כ"ה.

רובינשטיין, אמנון. 1996. המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל. ירושלים ותל אביב: שוקן.

רקובר, נחום. 1998. גדול כבוד הבריות: כבוד האדם כערך על. ירושלים: משרד המשפטים.

שטרנהל, זאב. 1994. "שתי תפיסות של יחיד, חברה ולאום." משפט וממשל ב.

שלף, ליאון. 1996. "מילת הכבוד של המחוקק וחירות הפרשנות של השופט." מחקרי משפט יג.

שלנגר, ז'אק. 2000. "כבוד האדם כערך אוניברסלי וביחסים בין תרבויות." בתוך כבוד האדם או השפלתו?: מתח כבוד האדם בישראל. א. הראבן וח. ברם (עורכים). תל אביב: מכון ון ליר, הקיבוץ המאוחד, סיכוי.

שמגר, מאיר. 1996. "על כבוד האדם ועל האלימות בחברה הישראלית." פרסומי המכון ליחסים בינלאומיים ע"ש לאונרד דיוויס, אוגוסט.

שפרבר, דניאל. 2003. "כבוד הציבור וכבוד הבריות: נשים וקריאת התורה." דעות 16.

Further reading:

Blackstone, William. 1970. "Human Rights and Human Dignity." in *Human Dignity: This Century and the Next*, edited by R. Gotesky and E. Laszlo. New York: Gordon and Breach.

Brest, Paul. 1980. "Accommodation of the Majoritarianism and Rights of Human Dignity." *Southern California Law Review* 53.

Chaskalson, Arthur. 2002. "Human Dignity as a Constitutional Value." in *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International.

Donnelly, Jack. 2009. "Human Dignity and Human Rights." *Protecting Dignity: An Agenda for Human Rights, The Swiss Initiative to Commemorate the 60th Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights*.

Fletcher, G.P. 1984. "Human Dignity as a Constitutional Value." *University of Western Ontario Law Review* 22.

Frowein, Jochen. 2002. "Human Dignity in International Law." in *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein.

Hague: Kluwer Law International.

Gewirth, Alan. 1992. "Human Dignity as the Basis of Rights." in *The Constitution of Rights: Human Dignity and American Values*, edited by M. J. Meyer and W. A. Parent. Ithaca: Cornell University Press.

Henkin, Louis. 1992. "Human Dignity and Constitutional Rights." in *The Constitution of Rights: Human Dignity and American Values*, edited by M. J. Meyer and W. A. Parent. Ithaca: Cornell University Press.

Henkin, Louis. 1999. "Human Rights: Religious or Enlightened?" in *Religion and Human Rights*, edited by C. Gustafson and P. H. Juviler. Armonk, N.Y.: M. E. Sharpe.

Herman, Gilbert. 1989. "Moral Relativism as a Foundation for Natural Rights." in *The Philosophy of Human Rights*, edited by M. Winston. Belmont: Wadsworth Publishing Company.

Iglesias, Teresa. 2001. "Bedrock Truths and the Dignity of the Individual." *Logos*.

Malpas, Jeff and Norelle Lickiss, (eds.). 2007. *Perspectives on Human Dignity: A Conversation*. Springer.

Meyer, Michael J. 1989. "Dignity, Rights, and Self-Control." *Ethics* 99.

Meyer, Michael J. 2002. "Dignity as a Modern Virtue." in *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International.

Munster, Ralf. 1970. "A Critique of Blackstone's Human Rights and Human Dignity." In *Human Dignity: This Century and the Next*, edited by R. Gotesky and E. Laszlo. New York: Gordon and Breach.

Novak, Michael. 1999. "Human Dignity, Human Rights." *First Things* 97, November.

Parent, William A. 1992. "Constitutional Values and Human Dignity." In *The Constitution of Rights: Human Dignity and American Values*, edited by M. J. Meyer and W. A. Parent. Ithaca: Cornell University Press.

Rotenstreich, Nathan. 1983. *Man and His Dignity*. Jerusalem: Magnes Press.

Strack, Christian. 2002. "The Religious and Philosophical Background of Human Dignity and Its Place in Modern Constitutions." In *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International.

Taylor, Charles. 1992. "The Politics of Recognition." In *Multiculturalism and "the*

Politics of Recognition": An Essay, edited by A. Gutmann. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Ullrich, Dierk. 2003. "Concurring Visions: Human Dignity in the Canadian Charter of Rights and Freedoms and the Basic Law of the Federal Republic of Germany." Global Jurist Frontiers 3(1).

Weisstub, David. 2002. "Honor, Dignity and the Framing of Multiculturalist Values." In The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse, edited by D. Kretzmer and E. Klein. Hague: Kluwer Law International.

מרכיבי הציון הסופי :

מידע נוסף / הערות:

נוכחות חובה בדגש על נוכחות פעילה ומועילה. המרצה עשוי לתת נקודות בונוס על פתרון שאלות מנחות שיינתנו במהלך הקורס.